Labai tikėtina, kad tokie patys du tvenkiniai buvo suformuoti ir dvaro rūmų R pusėje. Tikriausiai R pusėje buvę tvenkiniai buvo suformuoti anksčiau nei V, 1892 m. žemėlapyje pavaizduoti du tvenkiniai atitinka rūmų R pusėje esamo ir buvusio tvenkinio vietas. Tyrimų vietoje fiksuotos medinės konstrukcijos turėtų būti siejamos su buvusia užtvanka arba tai užtvankos statymo ir grunto palaikymo konstrukcijos. Pagal aptiktą neabejotinai su medine konstrukcija sietiną geležinę vinį su keturbriauniu skersiniu pjūviu ir apvalia galvute konstrukcija datuojama XIX a.

The Gelgaudiškis Manor House

In 2023, detailed excavations were carried out in the vicinity of the Gelgaudiškis manor house (Šakiai district, W Lithuania). An area of 4 m^2 (a single trench, 2 x 2 m) was examined at the site of a proposed footbridge. The investigation uncovered a wooden structure consisting of two stacked horizontal posts (13 x 12 cm), a perpendicular wooden stake (4.5 cm in diameter) and a horizontal log (18 cm in diameter; Fig. 1). The structure was found at a depth of 1.5 m, under a clay loam backfill. The backfill continued below the wooden structure, where its composition changed to sandy loam.

The E corner of the trench revealed a fragment of a cultural layer with finds from the 17th–18th centuries: a flat stove tile, wheel-thrown pottery, hand-built pottery with a wheel-thrown finish, and fragments of clay plaster.

The results of the excavation and the analysis of the surrounding terrain suggest that the wooden structures were components of a dam erected to block a pond to the SE, or perhaps related to its construction (Fig. 2). According to 19th-century maps and a nail found embedded in the wooden structure, the dam dates to the 19th century.

Gabrielė Rimkutė

Pamerkių kaimavietė

Pamerkių kaime (Varėnos r., Matuizų sen.) mokslinio pažinimo tikslu inicijuoti žvalgomieji tyrimai. Vertintas galbūt aptiktas naujas archeologinis objektas kaimo PR dalyje ant dešiniojo Merkio kranto, vadinamojoje Zalieciškio pievoje (1 pav.). Pagrindas šiems tyrimams buvo profesoriaus emerito geologo Gedimino Motuzos žemės paviršiuje rasti radiniai, kurie rodė, jog šiuo metu neapgyvendintoje pievoje-pamiškėje galbūt būta XVI–XVII a. kaimavietės ar sodybvietės – spėjamos pirminės Pamerkių kaimo vietos (rašytiniai šaltiniai mini, jog kaimas čia egzistavo jau XVI a. (Isokas G., Tervydis A. *Trakų urėdijos miškų istorija (X tūkst. pradžia Kr. – 2007 m.)*. Vilnius, 2008). Be to, toje pat vietoje rasta ir titnaginių radinių, tad

1 pav. Šurfų vietos Pamerkių kaimo PR dalyje, vadinamosios Zalieciškio pievos Š pakraštyje. G. Rimkutės brėž., ortofoto pagrindas www. geoportal.lt.

Fig. 1. Test pits in the SE part of the modern Pamerkiai village, at the N border of the so-called Zalieciškis meadow.

tikėtasi fiksuoti ir iki šiol nežinomą akmens ar bronzos amžiaus gyvenvietę.

Pamerkių kaimo apylinkėse pirmieji archeologiniai tyrimai vykdyti Stirnabalės miške – kasinėta XVI a. deguto varymo įrenginių vieta (*ATL 1988 ir 1989 metais*, 1990, p. 207–209). Kiek yra žinoma (Žilėnas V., Šaunamųjų ginklų kalykla Valkininkuose XVI a., *Iš lietuvių kultūros istorijos*. Vilnius, 1958, t. I, p. 228–233), panašiu metu, XVI–XVII a., vos už kelių kilometrų veikė Valkininkų ginklų gamykla (dabar Pučkornės kaimas). Kiti kasinėjimai apylinkėse vykdyti Pamerkių atodangoje 2018 m. – kasinėtas medinis XV a. šulinys (*ATL 2018 metais*, 2019, p. 52–55).

2 pav. Keramikos fragmentai iš šurfo 2. G. Rimkutės nuotr.

Fig. 2. Pottery fragments from test pit 2.

3 pav. Šurfo 2 R sienelė iš V. G. Rimkutės nuotr.

Fig. 3. Test pit 2, viewed from the W.

2021–2022 m. vadinamojoje Zalieciškio pievoje į PR nuo dabartinio Pamerkių kaimo G. Motuza aptiko į paviršių išplautų radinių. Jie buvo atiduoti į AKM, inicijuoti žvalgomieji tyrimai. 2023 m. tikslingai numatytose potencialiose vietose – ties I viršsalpinės terasos nuolydžio zona, paraleliai sekant buvusia Merkio upės vagos linija – buvo ištirti 8 žvalgomieji šurfai 1–8. Iš viso surinkti 1939 radiniai: 187 titnaginiai radiniai, 278 skaldytų ir gludintų akmenų fragmentai, 37 gyvūnų kaulų / fosilijų fragmentai, 6 metalinių dirbinių fragmentai, 5 stiklo radiniai ir 1426 apžiestos / žiestos keramikos šukės bei neinventorintas nedidelis kiekis molio tinko ir gamybinės keramikos trupinių. Taip pat surinkta daug mėginių tarpdisciplininiams tyrimams. AMS ^{14}C datavimo tyrimai atlikti FTMC ir Lietuvos archeologijos draugijai vykdant bendradarbiavimo projektą.

Visuose šurfuose, išskyrus šurfą 6, fiksuotas iš dalies arba visiškai suartas pilkai rudo dirvožemio sluoksnis su XVI–XVII a. būdinga keramika (2 pav.). Priklausomai nuo šurfo vietos, kai kur šis sluoksnis buvo pačiame paviršiuje arba užpustytas smėlio kopa. Po juo į Š kasinėtuose šurfuose aptiktas ir juosvo smėlio sluoksnelis su angliukais, interpretuotas kaip į Š nuo šios pievos kadaise degusio miško liekana. Įžemis pasiektas visuose šurfuose, tai dažniausiai

buvo geltonas smėlis, pereinantis arba į žvyrą, arba į balkšvą smėlį su limonito juostomis.

Kasinėjimų metu fiksuota keletas įgilintų struktūrų. Išsamiai tirta šurfe 2 atsidengusi XVI–XVII a. tamsiai rudo smėlio dėmė 2 (3 pav.). Joje buvo gausu angliukų, keramikos radinių, gyvūnų kaulų, skaldytų, gludintų akmenų ir preliminariai mezolitu datuojamų titnago radinių: smulkių, daugiausia taisyklingų skelčių, skeltų nuo vienagalių skaldytinių, 2 mikrolitai, 2 nenusakomos paskirties dirbiniai, nuoskalos. Dėmė fiksuota 0,4–1 m gylyje. Tikėtina, kad kasinėjimų metu atsidengė mažesnioji jos dalis: nors šurfe fiksuotas dėmės plotis – iki 50 cm, tačiau preliminariai ji galėtų siekti ir 1 m plotį. Iš šios dėmės imtas grunto mėginys archeobotaniniams tyrimams, tačiau vertingos medžiagos nerasta. Zooarcheologinės medžiagos tyrimai parodė naminių gyvulių, daugiausia smulkiųjų kanopinių, įvairovę. Greičiausiai kadaise čia egzistavęs akmens amžiaus horizontas buvo suardytas vėlyvesnės XVI–XVII a. kaimavietės. Šurfe rastas degęs paprastojo lazdyno (*Corylus avelana*) riešuto kevalėlis buvo datuotas 1492–1654 m. (304±30 BP) (FTMC–UE98–1). Archeobotaninė grunto analizė parodė, kad XVI–XVII a. aplinkoje augo pievų augalai, kultūrinių augalų neaptikta.

Išskirtinai įdomi arčiausiai Merkio upės kastame šurfe 4 fiksuota gamybinės keramikos indo šukių koncentracija (4 pav.). Joje rastas vienas stambaus kanopinio gyvulio dantis, taip pat anglies, kuri datuota 1490–1964 m. (317±27 BP) (FTMC–FW58–2). Norint išsamiai atidengti objektą reikėtų plėsti šurfą bent 5 m^2. Dėl šios priežasties, įvertinus itin mažą šios vietos lankomumą ir tai, kad sklype ateityje nėra numatyti jokie žemės judinimo projektai, priimtas sprendimas fiksuoti atidengtą objekto dalį ir ją saugiai užkasus palikti ateities tyrimams.

Vienas šurfas 6 buvo praktiškai tuščias – ko gero, toliau į R pusę nuo jo akmens amžiaus gyvenvietės ir senovės kaimavietė nesitęsė.

4 pav. Šurfe 4, 20 cm gylyje, P šurfo dalyje (papildomas kvadratas), atsidengusi XVI–XVII a. gamybinės keramikos šukių koncentracija in situ iš Š. G. Rimkutės nuotr.

Fig. 4. The cluster of industrial ceramics vessel fragments (16th–17th centuries) in test pit 4, at a depth of 20 cm.

5 pav. Šurfe 5, Š sienelė, 55–60 cm gylyje, matomas degusio miško (?) juosvas sluoksnis iš P. G. Rimkutės nuotr.

Fig. 5. Test pit 5 and the black sand layer interpreted as an old forest fire, viewed from the S.

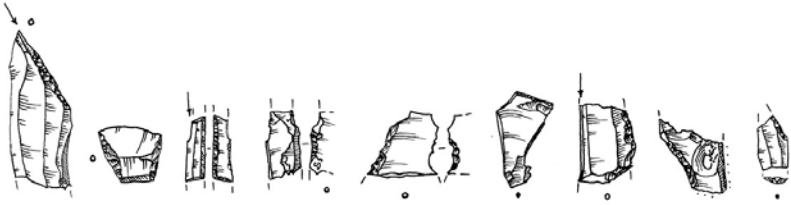

0 3 cm

6 pav. Titnaginiai dirbiniai. G. Rimkutės pieš.
Fig. 6. Flint implements.

Tyrimų metu taip pat fiksuotas XIII–XIV a. šioje vietovėje kilusio miško gaisro momentas: šurfuose 5 ir 7 aptiktas apie tai liudijantis degėsingo juosvo smėlio sluoksnis be radinių (5 pav.), iš jo datuotas anglies mėginys 1277–1319 m. (677±27 BP) (FTMC–FW58–1). Archeobotaninė analizė parodė, kad šiame sluoksnyje buvo tik pievų ir miškų augalai. Kitas gamtinis veiksnys – smėlio pustymas – šioje vietoje buvo būdingas visais laikais. Šurfuose fiksuoti įvairūs eolinio smėlio sluoksniai ir tarpsluoksniai rodo, kad tiek po XIII–XIV a. miško gaisro, tiek po XVI–XVII a. apgyvendinimo etapų sekdavo intensyvus smėlio pustymas ir kopų formavimasis. Paskutinis toks etapas fiksuotas XX a. viduryje, po jo iki dabar teritorija apaugo augalija, ėmė formuotis naujas miškas.

7 pav. Šurfo 5 P sienelėje atsidengusi dėmė 1 iš Š. G. Rimkutės nuotr.

Fig. 7. Feature 1 in the S section of test pit 5, viewed from the N.

Akmens amžiaus laikų palikimo rasta visuose šurfuose, daugiausia – šurfe 2. Titnaginių radinių datavimo diapazonas platus – akmens ir bronzos amžius (6 pav.), tačiau keli radiniai liudytų ir galbūt čia egzistavusį vėlyvojo paleolito laikotarpio palikimą. Visuose šurfuose titnaginiai radiniai buvo rasti persimaišę su vėlyvais senovės kaimavietės radiniais. Jos egzistavimo laikais akmens amžiaus horizontas buvo apardytas. Tik šurfe 5 galbūt aptikta akmens amžiaus archeologinė struktūra. Čia po XVI–XVII a. kultūriniu ir XIII–XIV a. degusio miško sluoksniais atsidengė geltonas smulkiagrūdis sąnašinis smėlis, pereinantis į balkšvą smulkiagrūdį smėlį su limonito juostomis – įžemį. Geltono smėlio sluoksnyje fiksuota daugiau nei 1 m pločio, mažiausiai 60 cm ilgio ir 50 cm gylio nevienalytės rudos spalvos smėlio dėmė 1 (7 pav.). Joje rasta apžiestos XVI–XVII a. keramikos šukė, 1 gyvūno kaulo fragmentas, 6 titnago nuoskalos ir 1 dirbinys – galbūt lancetas ar strėlės antgalio viršūnė – datuojamas mezolito ir neolito laikotarpiu. Iš dėmės paimtas angliukas datuotas 1266–1307 m. (706±28 BP) (FTMC–UE98–2). Atlikti bioarcheologinės medžiagos tyrimai, tačiau kultūrinių augalų

liekanų neaptikta. Šios struktūros interpretacija neaiški. Neatmestina galimybė, kad tai – ne antropogeninės kilmės dėmė (XIII–XIV a. medžio kelmas?). Pagal stratigrafiją ir radiokarboninio datavimo duomenis ši dėmė nepriklauso XVI–XVII a. laikotarpio kultūriniam sluoksniui ir nėra su juo susijusi. Tai gali būti akmens amžiaus laikotarpio objektas, į kurį atsitiktinai pakliuvo XVI–XVII a. keramikos šukė, o anglis yra vėliau degusio miško liekana.

Senąją Pamerkių kaimavietės vietą siūlyta įtraukti į KVR. Neatmestina tikimybė, kad Pamerkių kaime tirtų šurfų aplinkoje galima rasti ir nesuardytų akmens amžiaus struktūrų.

The Pamerkiai Village Site

In 2023, a research excavation took place at the site of the Pamerkiai village (Varėna district, S Lithuania), consisting of 8 test pits (Fig. 1), which revealed evidence of a village inhabited in the 16th–17th centuries (Fig. 2). Test pits 4 and 8 yielded some 15th-century artefacts that predate the occupation period. The uppermost level of the cultural layer at the site had been disturbed by ploughing (test pits 1–4, 7–8; Figs. 3, 5), but some of it survived at greater depths (test pits 2, 4, and 5). Several features were identified, the most outstanding of which was a cluster of industrial ceramic vessel fragments in test pit 4, dated to the 16th–17th centuries (Fig. 4).

Varying quantities of flint finds were also recorded (Fig. 6). They indicate that occupation at the site spanned several periods during the Stone Age. More than one campsite or settlement could have existed, but the majority of the Stone Age horizon was heavily disturbed during the medieval occupation period. Only a single feature – feature 1 in test pit 5 (Fig. 7) – could possibly be associated with the earliest phase of settlement.

Roma Songailaitė

Obelių dvarvietė

2023 m. buvo tęsiami archeologiniai tyrimai Obeliuose (Rokiškio r., Obelių sen.), pradėti dar 2020–2021 m. 2023 m. birželio–spalio mėnesiais Obelių bendruomenės centro ir RKM Laisvės kovų istorijos muziejaus Obeliuose iniciatyva archeologiniai tyrimai buvo vykdomi Obelių buvusios dvaro sodybos teritorijoje (UK 563), kurioje saugomi arklidė (UK 36185) ir kumetynas (UK 36186).

Rokiškio rajone esantys Obeliai pirmą kartą paminėti 1519 m. lapkričio 13 d. byloje. Iš jos sužinoma, kad valda priklausė didžiajam kunigaikščiui. XVI–XVIII a. inventoriuose minima, kad Obelių dvaro valdytojais buvo garsios LDK giminės Masalskiai, Giedraičiai, Bialozorai, o savininkais – Tiškevičiai, Petkevičiai. XIX a. II pusėje dvaras priklausė Rein-

1 pav. Šurfas 3, 1,1 m gylis, 30 cm storio XVII a. kultūrinis sluoksnis iš PV. R. Songailaitės nuotr.

Fig. 1. Test pit 3 at a depth of 1.1 m, with a 17th-century cultural layer measuring 30 cm in thickness, viewed from the SW.